

Remigijus OŽELIS

Klaipėdos universitetas, Lietuva

Saulius ŠIAUČIŪNAS

Klaipėdos universitetas, Lietuva

Jūrininkų sielovada ir jos iššūkiai Bažnyčios pastoracinės veiklos kontekste

SANTRAUKA. Sielovados – Bažnyčios veiklos, skirtos skelbti Dievo Žodį ir gelbstinčią malonę ypač tiems, kurie patiria įvairių sunkumų bei yra sudėtingose dvasinėse situacijose, – veikimo akiratyje yra ir jūrininkai. Jūrininko profesija apibūdinama kaip viena rizikingiausių, ji reikalauja ilgo atitolimo nuo šeimos, socialinės izoliacijos, kelia emocinį stresą, fizinių pavojų. Ši profesija dažnai romantizuojama, tačiau iš tiesų jūrininkai susiduria su psichologinėmis ir socialinėmis problemomis, tokiomis kaip vienatvė, depresija ir priklausomybės. Laivo aplinka nėra pritaikyta jų dvasiniams ir emociniams poreikiams, o sudėtingos darbo sąlygos sekina psichinę jūreivių sveikatą. Straipsnyje atskleidžiama jūrininkų sielovados svarba, apibūdinama jos specifika, akcentuojama teigiama šios veiklos įtaka jūrininkų gyvenimo kokybei. Sielovados vaidmuo yra svarbus padedant jūrininkams įveikti iškilusius iššūkius. Sielovadininkai veikia kaip tarpininkai tarp jūros ir sausumos pasaulių, teikdami tiek praktinę, tiek dvasinę pagalbą. Jie padeda jūrininkams palaikyti ryšį su šeimomis, organizuoja religines apeigas ir teikia emocinį palaikymą. Be to, jūrininkų sielovada apima įvairias funkcijas, pvz., gydymą, dvasinį vadovavimą, susitaikymą ir palaikymą. Šios paslaugos ypač svarbios dėl jūrininkų izoliacijos ir ribotų galimybių dalyvauti bendruomenės gyvenime. Straipsnyje taip pat aptariami iššūkiai, su kuriais susiduria jūrininkų sielovadininkai, tarp jų – laiko trūkumas uostuose, kultūriniai skirtumai ir praktiniai sunkumai. Pabrėžiama, kad sielovada turėtų atitikti jūrininkų poreikius ir būti derinama su Bažnyčios misija. Lietuvos jūrininkų sielovada dar tik vystosi, tačiau sėkmingai plėtojamos iniciatyvos rodo, kad šios veiklos svarba nuolat auga. Straipsnyje, pristatant jūrininkų sielovados sampratą ir reikšmingumą bei aptariant jūrininkų sielovadinės veiklos iššūkius, siekiama atskleisti jūrininkų sielovadinės veiklos realijas ir ypatumus.

RAKTAŽODŽIAI: jūrininkų sielovada, pastoracinė veikla, psichologinė ir dvasinė parama, izoliacija ir socialinė integracija, Bažnyčios misija.

Įvadas

„Plaukioti būtina, gyventi – nebūtina“ (*lot. Navigare necesse est, vivere non est necesse*) – jūreiviams, kurie dėl audros atsisakė lipsti į laivus, šaukė senovės Romos valstybės veikėjas, karvedys Pompėjus Didysis (I a. pr. Kr.). Šis šimtmečiais skambantis posakis

sustiprina jūrininkus, kurių darbas ir XXI amžiuje išlieka psichologiškai ir fiziškai sunkus bei pavojingas. Jūra nėra natūrali žmogaus buvimo erdvė. Plaukiojimas jūroje prieštarauja prigimtinai žmogaus būčiai, ir tai skiria žmogų nuo kitų gyvų būtybių, kurios gyvena išskirtinai joms skirtose erdvėse. Jūrininkai stengiasi įveikti tokius pagrindinius darbo jūroje iššūkius kaip vienatvė, izoliacija, fiziniai pavojai, atitolimas nuo šeiminių santykių, atitrūkimas nuo kultūrinių šaknų. Atlikti jūrininkų poreikių tyrimai atskleidė, kad laivo aplinkoje stinga laiko ir erdvės dvasiniams ir emociniams poreikiams patenkinti, pvz., konsultacijų po trauminių įvykių – mirties jūroje ar piratų išpuolių¹. Šventasis popiežius Jonas Paulius II yra sakęs, kad labai svarbu be dvasinės paramos nepalikti tų, kurie priklauso didžiajai jūrų šeimai. Jiems turėtų būti suteikta galimybė susitikti su Dievu ir atrasti jame tikrąją gyvenimo prasmę². Sielovados, t. y. Bažnyčios dalyvavimo ir veiklos, skirtos skelbti Aukščiausiojo žodį ir malonę tiems, kurie kenčia ar patiria sunkumų, ir tiems, kurie rūpinasi kenčiančiais ir atsidūrusiais sudėtingose dvasinėse situacijose³, veikimo akiratyje yra ir jūrininkai. Sielovadininkai, užmegzdami ryšį su jūrininkais, padeda juos padaryti matomus visuomenėje. Jie tampa tiltu, jungiančiu sausumos ir jūros pasaulius: dalindamiesi žiniomis apie jūrininkų gyvenimą bei problemas su vietos bendruomenėmis, jie kartu teikia ir emocinį bei dvasinį palaikymą. Apaštalas Paulius kvietė „nešti Evangeliją“ (2 Kor 10, 16)⁴ ne tik žodžiais, bet ir veiksmais – pripažįstant žmogaus orumą bei teikiant praktinę pagalbą. Sielovadininkai stengiasi holistiškai matyti žmogų, nepaisydami tautybės, tikėjimo, amžiaus, lyties, socialinio statuso ar rango. Juos galima laikyti gyvybiškai svarbiu tiltu tarp jūros ir sausumos, nes sielovadininkai padeda atliepti jūrininkų fizinius, dvasinius ir emocinius poreikius⁵.

Sielovadinio darbo su jūrininkais tema ilgą laiką buvo menkai tyrinėta tiek užsienyje, tiek Lietuvoje. Vis dėlto XXI a. pradžios mokslinė literatūra rodo, kad pastaraisiais dešimtmečiais užsienio tyrėjai vis dažniau gilinasi į jūrininkų sielovados klausimus, ypatingą dėmesį skirdami kapelionų veiklai⁶. Deja, Lietuvoje ši sritis tebėra

¹ Abel Dirk ir Thomas Meurer, „Towards new shores or back to the roots?“, *Automatisierungstechnik* 70 (2022), 403–405, doi:10.1515/auto-2022-0051/; Francesca Montemaggi et al., „Being There“: *How Catholic chaplains support seafarers in the UK* (London: St Mary's University, 2018), 18.

² John Paul II, „Apostolic Letter „Motu Proprio“ *Stella Maris* On the Maritime Apostolate“, *The Holy See*, žiūrėta 2024 m. spalio 12 d., https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_17031999_stella-maris.html/.

³ Arvydas Šeškevičius ir Žaneta Valiulienė, „Dvasingumo raiška palytvyvioje priežiūroje“, *Sveikatos mokslai* 21 (2011), 109–111.

⁴ Čia ir toliau Šventasis Raštas cituojamas iš *Biblija, arba Šventasis Raštas* (Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2000).

⁵ Montemaggi et al., „Being There“, 3–4; taip pat žr. Sophie Gilliat-Ray et al., „‘Here today, gone tomorrow’: the risks and rewards of port chaplaincy“, *Journal of Beliefs and Values* 44 (2022), 173–187, doi:10.1080/13617672.2022.2039982/.

⁶ Keletas pagrindinių užsienio tyrėjų ir jų darbų, kuriuose gilinamasi į jūrininkų sielovados klausimus: Wendy Cadge et al., „The work of port chaplains: views from seafarers served“, *Journal of Contemporary Religion* 38 (2023), 325–342, doi:10.1080/13537903.2021.1986311/; Helen Sampson et al., „Harmony of the Seas?: Work, faith, and religious difference among multinational migrant workers on board cargo

mažai išplėtota – Lietuvos mokslininkai tik fragmentiškai tyrinėjo jūrininkų profesijos ir gyvenimo aspektus. Tarp jų paminėtinas edukologijos mokslų daktaras Saulius Lileikis, nagrinėjęs jūrininkų emocinius išgyvenimus, jūreivystės studentų vertybinių santykių su jūra bei jūros įvaizdžio ideologinę ir teologinę kaitą. Jis taip pat analizavo jūrinės europiečio savivokos transcendentinį idealą bei jūrininkų sielovados misijos teorinius ir praktinius aspektus⁷. Biomedicinos mokslų daktaras Jonas Šalyga savo darbuose nagrinėjo jūrininkų gyvenimo kokybę, socialinę izoliaciją ir psichoemocinę įtampą, remdamasis krikščioniškosios karitatyvinės veiklos patirtimi⁸.

Europos jūrinės šalys, tokios kaip Ispanija, Anglija, Portugalija, Nyderlandai ir Belgija, turi galias tradicijas puoselėjant jūrininkų dvasinį gyvenimą. Šių šalių istorija ir gerovė glaudžiai susijusi su jūrininkų indėliu, todėl ypatingas dėmesys skiriamas ne tik jų materialinei gerovei, bet ir dvasiniam stabilumui, kuris reikšmingas siekiant „užkariauti vandenynus“⁹. Ilgi išsiskyrimai ir sunkūs išgyvenimai jūroje daro didelį poveikį jūrininkų psichinei ir fizinei būklei, todėl Bažnyčios sielovadinė veikla yra ypač svarbi.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti jūrininkų sielovadoje kylančius iššūkius ir sielovadininkų veikimo būdus Bažnyčios pastoracinės veiklos kontekste.

Siekiant tikslo keliami šie uždaviniai: 1) išanalizuoti problemas, su kuriomis susiduria jūrininkai; 2) pristatyti jūrininkų sielovados sampratą, ypatybes ir reikšmę; 3) ištirti jūrininkų sielovadininkų darbo specifiką ir iššūkius bei pateikti pirmines problemų sprendimo gaires.

Straipsnio rengimo metodai – mokslinės literatūros analizė, interpretavimas ir sintezė.

Jūrininko profesija: tarp romantizuoto įvaizdžio ir realybės iššūkių

Vaikystėje daugeliui būsimų jūrininkų jūra asocijuodavosi su jaudinančia romantika ir egzotiniais kraštais. Net ir ne jūrininkai šią profesiją neretai romantizuoja, sieja

ships“, *Ethnic and Racial Studies* 43 (2020), 287–305, doi:10.1080/01419870.2020.1776362/; Helen Sampson, „Introduction. The World of the Seafarer: Qualitative Accounts of Working in the Global Shipping Industry“, *WMU Studies in Maritime Affairs Springer* 9 (2020), 1–5; Helen Sampson, „The Rhythms of Shipboard Life: Work, Hierarchy, Occupational Culture and Multinational Crews“, *WMU Studies in Maritime Affairs Springer* 9 (2020), 87–98; Nelson Turgo et al., „Relying on the Kindness of Strangers: Welfare-Providers to Seafarers and the Symbolic Construction of Community“, *Journal of Contemporary Ethnography* 55 (2022), 1–26, doi:10.1177/08912416221092001/.

⁷ Saulius Lileikis, „Jūrų lyderystės socialinis dėmuo: jūrininkų požiūris vieni į kitus“, *Socialinis ugdymas* 57 (2022), 76; Saulius Lileikis, „Vienatvės kaip psichologinės problemos jūrų versle teocentrinis įprasminimas“, *Logos* 111 (2022), 37–38; Saulius Lileikis, „Jūreivystės studentų vertybinių santykių su jūra: fenomenologiniai kontūrai“, *Acta paedagogica Vilnensia* 24 (2010), 139–140.

⁸ Jonas Šalyga et al., „Lietuvos jūrininkų, dirbančių jūroje, gyvenimo kokybės analizė“, *Sveikatos mokslai* 21 (2011), 22–26.

⁹ Denisas Kišinevskij, „Jūrinė Lietuva: kaip kūrėsi Lietuvos laivynas ir ar jis turi ateitį?“, *LRT*, paskelbta 2021 m. liepos 25 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1455373/jurine-lietuva-kaip-kuresi-lietuvos-laivynas-ir-ar-jis-turi-ateiti/>.

su nuotykiomis ir įdomiu gyvenimo būdu. Pavyzdžiui, 2016 m. pastatytas didžiausias pasaulyje kruizinis laivas buvo pavadintas „Jūrų harmonija“ (angl. *Harmony of the Seas*), siekiant kelti asociacijas su idiliška ramybe ir nesibaigiančiomis pramogomis¹⁰. Vis dėlto jūrininko darbas – ne vien nuotykius ar romantiką, nes tapus jūrininku susiduriama su psichologiškai ir fiziškai varginančia realybe. Jūra pasirodo esanti svetima, nepažinta ir netgi priešiška erdvė, kurioje tenka susidurti su vienu metu, pagundomis, neištikimybe, tarpusavio konfliktais, egoizmu ir nuolatine vidine kova.

Jūrininkų darbas dažnai susijęs su įvairių formų prievarta bei nusikaltimais. Jūrininkus kasdien veikia daugybė rizikos veiksnių. Prekybos laivai, kurių pagrindinė misija – saugiai ir efektyviai gabenti krovinius, reikalauja ilgo gyvenimo mobiliose, izoliuotose darbo vietose, kuriose gyvenimo sąlygos dažnai yra fiziškai nepatogios (triukšmas, vibracija, trukdanti miegoti) ir emociškai įtemptos¹¹. Įgulos paprastai yra mažos, sudarytos iš skirtingų tautybių ir kultūrų žmonių, kurie mėnesius priversti gyventi ir dirbti kartu. Šis gyvenimo būdas reiškia atsiskyrimą nuo šeimos, draugų ir įprastos bendruomenės, todėl jūrininkai dažnai išgyvena vienu metu, emocinį stresą ir net depresiją¹². Helen Sampson ir bendraautorijų atlikti tyrimai rodo, kad jūrininkai laive dažniau kenčia nuo depresijos nei būdami krante ir jaučiasi laimingesni namuose nei jūroje¹³. Ilgą laive praleistą laiką jie neretai suvokia kaip auką – sveikatos ir laiko iškeitimą į pinigus, siekiant aprūpinti šeimą¹⁴.

Nepaisant finansinės naudos, atsiskyrimas nuo artimųjų yra viena sunkiausių šios profesijos dalių. Vidutiniškai jūrininkai per metus jūroje išbūna apie devynis mėnesius, tik epizodiškai bendraudami su šeima. Jie dažnai praleidžia svarbias šeimos šventes, gimtadienius, šeimos narių sunkių ligų išgyvenimus ar net artimųjų laidotuves¹⁵. Nors šiuolaikinės technologijos suteikia galimybę palaikyti ryšį nuotoliniu būdu, jos negali pakeisti asmeninio bendravimo¹⁶. Be vienu metu ir izoliacijos, jūrininkų darbo

¹⁰ Sampson et al., „Harmony of the Seas“, 287.

¹¹ Saulius Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos raidos momentai“, in *Krikščioniškosios vertybės kultūros ir istorijos kontekste. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai* 43 (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2012), 135; Ilias Vlachos, Angelos Pantouvakis ir Maria Karakasnaki, „Determinants and stressors of seafarers' job satisfaction: evidence from a global survey“, *Maritime Policy & Management* 51 (2022), 20, doi:10.80/03088839.2022.2118884/.

¹² Lileikis, „Jūrų lyderystės socialinis dėmuo“, 76–85; Lileikis, „Vienatvės kaip psichologinės problemos...“, 37–44; Cadge et al., „Work of port chaplains“, 325–342.

¹³ Helen Sampson ir Neil Ellis, „Stepping up: the need for proactive employer investment in safeguarding seafarers' mental health and wellbeing“, *Maritime Policy and Management* 48 (2021), 1081, doi:10.1080/03088839.2020.1867918/.

¹⁴ Jonas Šalyga ir Algirdas Juozulynas, „Association between environment and psycho-emotional stress experienced at sea by Lithuanian and Latvian seamen“, *Medicina* 42 (2006), 769.

¹⁵ Montemaggi et al., „Being There“, 10. Apie tai taip pat rašo: Ana Sliškovic ir Ariana Juranko, „Dual life of seafarers' families: descriptive study of perspectives of seafarers' partners“, *Community, Work & Family* 22 (2019), 630–632, doi: 10.1080/13668803.2019.1579172/; Graeme Smith et al., „A working theology: an evaluation of the popular beliefs of Roman Catholic Filipino seafarers“, *Practical Theology* 14 (2021), 508, doi:10.1080/1756073X.2021.1951945/.

¹⁶ Helen Sampson et al., „Overstretched and under-resourced: the corporate neglect of port welfare services for seafarers“, *Maritime Policy and Management* 50 (2023), 876–878, doi:10.1080/03088839.2022.2084788.

pobūdis yra fiziškai varginantis ir dažnai pavojingas. Jūroje nuolat kyla avarinių situacijų: audrų, mechaninių gedimų, gaisrų, laivų susidūrimų ar užplaukimų ant seklumų. Wendy Cadge ir bendraautorių surinkti statistiniai duomenys rodo, kad daugelio laivų nelaimingų įvykių priežastis yra žmogiškasis faktorius, taigi jūrininkų psichologinė ir emocinė būsena yra labai svarbi¹⁷.

Kita aktuali jūrininko darbo aplinkoje kylanti problema – patiriamas išnaudojimas, mobingas ir patyčios. H. Sampson ir bendraautorių tyrimas atskleidžia, kad izoliacija nuo krante esančių bendruomenių dar labiau padidina vienišumo jausmą ir pažeidžiamumą, o tai gali labai paveikti jūrininkų psichinę sveikatą. Prasti santykiai su kolegomis laive, ypač karjeros pradžioje, taip pat didina šias problemas. Be to, jūrininkams dažnai trūksta bendruomenės paramos, ypač jei laive jie yra vieninteliai savo tautybės, rasės ar tikėjimo atstovai. Atskirtis nuo bendruomenės ir socialinių normų kai kuriems jūrininkams gali sukelti jausmą, kad jie yra tarsi „už įprastų taisyklių ribų“, o tai gali paskatinti elgesį, kuris sausumoje būtų laikomas socialiai nepriimtiniu (pvz., prostitučių lankymas, narkotinių medžiagų vartojimas ar piktnaudžiavimas alkoholiu). Nors šie veiksmai panašūs į turistų patirtis svetimose šalyse, jūrininkai iš esmės negali būti laikomi turistais – jų darbo aplinkybės ir patirtys yra visiškai kitokios¹⁸.

Apibendrinant galima teigti, kad jūrininko profesija, nepaisant romantizuoto įvaizdžio, yra viena pavojingiausių. Jūrininkai dažnai lieka nematomi visuomenei, nors jų darbas susijęs su daugybe rizikos veiksnių, fiziniais ir emociniais iššūkiais bei nuolatinė kova su vienatve ir izoliacija. Atsiskyrimas nuo šeimos ir bendruomenės yra skaudžiausias šios profesijos aspektas, o ilgą laiką praleidę jūroje jūrininkai neretai susiduria su priklausomybėmis, psichikos sveikatos problemomis ir diskriminacija darbe.

Jūrininkų sielovados svarba ir ypatumai

Įveikti „gyvenimo audras“ ir užpildyti sausumos bendruomenės paramos trūkumą jūrininkams padeda jūrininkų sielovadininkai. Sielovados esmę apibrėžia Jėzaus Kristaus žodžiai: „Aš – gerasis ganytojas. Geras ganytojas už avis guldo gyvybę“ (Jn 10, 11). Jėzus yra Gerojo Ganytojo pavyzdys, jis įkūnija nuoširdų atsidavimą tarnystei ir rūpinimąsi bendruomenės nariais, jų baimėmis bei dvasiniais poreikiais. Sielovada – tai dvasinė tarnystė, paremta tarpasmeniniu moraliniu ir dvasiniu vadovavimu. Ji vyksta per atvirus pokalbius su asmenimis ar asmenų grupėmis. Esminė sielovados sąlyga yra asmens noras priimti pagalbą – tikėjimas, kad tokia pagalba yra reikalinga ir veiksminga. Tikėjimas yra dialogo ir santykio vyksmas tarp žmonių ir Dievo, o per sielovadą siekiama šį santykį gilinti¹⁹. Sielovadininkai rūpinasi žmonėmis, kurie atsiduria

¹⁷ Cadge et al., „Work of port chaplains“, 327–328.

¹⁸ Sampson et al., „Harmony of the Seas“, 301–303.

¹⁹ Aušra Vasiliauskaitė, „Sielovada šv. Benedikto reguloje (I)“, *Soter* 38 (2011), 30.

sudėtingose egzistencinėse situacijose. Religinė praktika ir sielovadinė parama padeda sušvelninti neigiamus darbo jūroje aspektus, įveikti stresą ir monotonią. Kreipdamiesi į Dievą, dalyvaudami tikėjimu grįstose praktikose bei tikėdami, kad jos apsaugos nuo nelaimingų atsitikimų, jūrininkai tampa atsparesni darbe sprenddami stresines ir pavojingas situacijas²⁰. „Jūrininkų sielovados genezės metmenys – altruistiniai.“²¹ Teologas Jeffas Hainesas siūlo konkrečius būdus, kaip galime tapti Dievo šviesa ir Jo meilės liudytojais savo bendruomenėje: rūpintis kitų gerove, tarnauti ir daryti gera, nešti vienam kito naštas, skatinti vieniems kitus gyventi harmoningai, išpažinti nuodėmes, atleisti ir melstis vieniems už kitus. Sielovadininkas turėtų būti toks žmogus, kuriame kiti galėtų atrasti Jėzų Kristų. Remiantis Jėzaus žodžiais: „Aš buvau išalkęs, ir jūs mane pavaldydinote, buvau ištroškęs, ir mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas – mane aprenėte, ligonis – mane aplankėte, kalinys – atėjote pas mane“ (Mt 25, 35–36), svetingumas laikomas svarbiu sielovados aspektu²². Sielovadininkų tarnystė apima įvairias dvasinės pagalbos formas. Viena iš jų – sielovadinis konsultavimas, kurio metu akcentuojamas dialogas ir bendravimas, siekiama palengvinti problemas ar krizes²³. Šioje tarnystėje taip pat taikomi terapiniai metodai, padedantys žmonėms spręsti iškilusius sunkumus ir išlaikyti dvasinę sveikatą. Galima išskirti kelias jūrininkų sielovados funkcijas.

Sielovadinė gydymo funkcija – sunkumus išgyvenančiam žmogui padedama atkurti harmoniją, apimančią protą, sielą ir kūną. Ši tarnystė skatina naują dvasinės įžvalgos ir gerovės lygį, padeda keisti žmogaus požiūrį į gyvenimą ir aplinką.

Sielovadinė palaikymo funkcija – orientuojamasi į pagalbą kenčiančiam žmogui, ypač netekties ar kitų emocinių sunkumų metu. Užuojauta ir rūpestis yra esminiai šios tarnystės elementai.

Sielovadinė dvasinio vadovavimo funkcija – asmenims padedama priimti tinkamus sprendimus svarbiais gyvenimo momentais, taip pat sprendimus, turinčius įtakos jų dabartinei ar būsimai dvasinei būklei. Sielovadininkas skatina refleksiją, vertybių peržiūrą ir siekį priimamus sprendimus grįsti krikščioniškais principais.

Sielovadinė susitaikymo funkcija – siekiama atkurti nutrūkusius santykius tarp žmonių arba tarp žmogaus ir Dievo. Susitaikymas įgyvendinamas per atleidimą, atkuriant teisingą santykį su Dievu ir bendruomene²⁴.

Jūrininkų sielovada yra svarbi Bažnyčios tarnystės dalis, turinti gydymo, palaikymo, dvasinio vadovavimo ir susitaikymo funkcijas, ja siekiama jūrininkų gerovės ir

²⁰ Sampson, „Introduction. The World of the Seafarer“, 4–5.

²¹ Saulius Lileikis, „Multikultūrinė jūrininkystė ir altruizmas“, *Tiltai* 2 (2008), 54.

²² Jeff Haines, „A Biblical Foundation To Pastoral Care“, *Ecumenical Institute of Distance Theological Studies* (2011), žiūrėta 2024 m. spalio 24 d., https://www.academia.edu/3352125/A_Biblical_Foundation_to_Pastoral_Care/.

²³ Vhumani Magezi, „Reflection on pastoral care in Africa“, *In Luce Verbi* 50 (2016), 1–7, doi:10.4102/ids.v50i1.2130/.

²⁴ Xolisa Jibiliza, „The Evolution of Pastoral Care Ministry“, *Pharos Journal of Theology* 102 (2021), 11–14, doi:10.46222/pharosjot.10211/.

dvasinio augimo. Jūrininkų sielovada yra „realizuojama konkrečioje jūrininkų gyvenimo aplinkoje“²⁵. Per ją įkūnijama Jėzaus Kristaus meilė ir rūpestis, taip atsiliepiama į žmonių dvasinius ir egzistencinius poreikius²⁶. Jūrininkus laivuose lankantys kapelionai ir savanoriai padeda jūrininkams palaikyti ryšius su šeima ir draugais, teikia transporto paslaugas ar informaciją apie vietinį susisiekimą. Toks atsakas laikomas viena iš pagrindinių krikščioniškosios ir bažnytinės meilės išraiškų²⁷.

Apibendrinant galima teigti, kad jūrininkų sielovada yra orientuota į jūrininkų poreikių tenkinimą, ji yra Bažnyčios pastoracinės veiklos dalis. Atsakas į neatidėliotinus jūrininkų poreikius ir jų krizines situacijas laikomas esminiu krikščioniškosios meilės ir bažnytinės bendruomenės veiklos elementu. Sielovadinė parama jūrininkams padeda sušvelninti neigiamus darbo jūroje aspektus, mažinti stresą ir monotonią. Jūrininkų sielovada, vykdoma tiesiogiai jų buvimo aplinkose, veiksmingai atitinka jų kūno ir dvasios poreikius.

Praktinės sielovadinės veiklos aspektai ir šiuolaikiniai jūrininkų sielovados iššūkiai

Nuo kelionių jūromis pradžios jūrininkai palaikė ryšius su pirkliais, dvasininkais, valdžios atstovais ir vietos bendruomenių nariais, kuriuos sutikdavo laivams įplaukus į uostus. Šiandien ypač svarbų vaidmenį jų gyvenime atlieka krikščionių sielovadininkai, teikiantys paramą viso pasaulio uostuose²⁸. Jūrų apaštalavimo kapelionų ir sielovadininkų vadove (angl. *Manual for Chaplains and Pastoral Agents of the Apostleship of the Sea*) pabrėžiama, kad atplaukdamai į uostą jūrininkai turi tam tikrų lūkesčių – pirmiausia tikisi atitrūkti nuo kasdienės rutinos laive²⁹. Nors iš pradžių dvasinio ar sakramentinio gyvenimo atnaujinimas jiems gali neatrodyti būtinas, kapelionų ar kitų sielovadininkų apsilankymas dažnai padeda nurimti, atrasti darbo bei gyvenimo prasmę.

1952 m. popiežius Pijus XII savo apaštališkąja konstitucija *Exsul Familia*³⁰ oficialiai pripažino apaštalavimą Katalikų Bažnyčios misionierišku darbu. Nuo to laiko Jūrų apaštalatas sparčiai augo ir šiuo metu vienija kapelionus bei savanorius įvairiose pasaulio šalyse. Sielovadinės misijos, dar vadinamos Jūrų misijomis (angl. *Sea missions*), turi galias tradicijas tokiose šalyse kaip Jungtinė Karalystė ir JAV. Europoje, Šiaurės Amerikoje

²⁵ Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos raidos momentai“, 128.

²⁶ Saulius Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos teorinė bazė“, *Tiltai. Priedas: Mokslo darbai* 41 (2010), 128–129.

²⁷ Montemaggi et al., „*Being There*“, 11.

²⁸ Cadge et al., „Work of port chaplains“, 330.

²⁹ Pontifical Council for the Pastoral Care of Migrants and Itinerant People, „Manual for chaplains and pastoral agents of the apostleship of the sea“, *Vatican City*, žiūrėta 2024 m. balandžio 12 d. https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/pom2008_106-suppl-11/rc_pc_migrants_pom106-suppl-II_manual-aos-en.html.

³⁰ Pope Pius XII, „Apostolic Constitution *Exsul Familia Nazarethana*“, *The Holy See*, žiūrėta 2024 m. balandžio 10 d., <https://www.papalencyclicals.net/pius12/p12exsul.htm>.

ir Azijoje pagrindinės su jūrininkų sielovada susijusios organizacijos yra „Mission to Seafarers“ (MtS), „Apostleship of the Sea“ (AoS), geriau žinoma kaip „Stella Maris“, ir „Sailors' Society“. Be šių organizacijų, veikia ir nepriklausomos bažnytinės organizacijos, pvz., „Vokietijos jūrų misija“ (vok. *Seemannsmission*), „Danijos jūrininkų misija“ ir „Norvegijos jūrininkų misija“. JAV taip pat gausu mažų ir nepriklausomų krikščioniškų bendruomenių organizacijų, teikiančių pagalbą jūrininkams³¹.

Žvelgiant į bendrą koordinaciją, katalikų jūrininkų sielovada jau ilgą laiką rūpinasi Popiežiškoji migrantų ir keliaujančiųjų sielovadinė taryba, kuriai atstovauja kapelionai, dvasiniai konsultantai, savanoriai. Lietuvoje jūrininkų sielovada pamažu įgyja sisteminių pobūdį. Sovietmečiu jūrininkų sielovadai nebuvo skiriama dėmesio, todėl ši veikla Lietuvoje yra gana jauna, lyginant su Vakarų šalimis. Konkretūs jūrininkų poreikiai Lietuvoje pradėti tenkinti tik nuo 2005 metų, kai šalia Klaipėdos uosto buvo įkurtas Jūrininkų centras, teikiantis galimybių jūrininkų rekreacijai. Šio centro funkcijos, nors ir ribotos, iš dalies apima krikščionišką jūrininkų pastoraciją, bendradarbiaujama su jūrų kapeliono institutu³².

Įsipareigojimas rūpintis nepažįstamais žmonėmis yra būdingas socialinių paslaugų teikėjams, o istoriškai pagalbos jūrininkams misiją stipriai formavo krikščioniškas tikėjimas, ypač akcentavęs sielų gelbėjimą. Laikui bėgant dėmesys vis labiau krypo į praktinius jūrininkų poreikius. Pastebėta, kad daugelio jūrininkų galimybės išlipti į krantą ribotos. Be to, uostuose dažnai trūksta patikimo viešojo transporto, o jūrininkai nėra susipažinę su vietinėmis sąlygomis, tvarkaraščiais ar išlaipinimo vietomis. Kai kuriems išlipimas į nepažįstamą uostą kelia nerimą – bijoma nesusikalbėti su vietiniais gyventojais ar jaučiamasi nesaugiai. Todėl ypač svarbu uostuose užtikrinti praktinio pobūdžio paslaugas, apimančias ir saugias bei prieinamas erdves, kuriose jūrininkai galėtų atsipalaiduoti, apsipirkti ar bendrauti su naujais žmonėmis³³.

Dėmesį jūrininkų poreikiams sustiprino supratimas, kad ši profesinė grupė yra socialiai pažeidžiama. Jūrininkai dažnai kenčia nuo izoliacijos, atskirties nuo šeimos, kultūrinių ir religinių šaknų, dėl to gali iširti šeimos, atsirasti priklausomybių. Jūrų apaštalavimo kapelionų ir sielovadininkų vadove pabrėžiama, kad siekiant suprasti ir patenkinti jūrininkų poreikius būtinas nuoseklus sielovadinis darbas. Šis krikščioniškas svetingumas ir priėmimas ypač pasireiškia kapelionams lankantis laivuose³⁴. Reguliarus laivų lankymas tiek dideliuose, tiek mažuose uostuose yra kertinis sielovadinės veiklos aspektas.

Kalbant apie jūrininkų sielovadininkus galima pažymėti, kad jų veikla ir motyvacija yra įvairialypė. Jūrininkų sielovadininkai gali būti Jūrų apaštalato kapelionai ar kiti asmenys, kai kurie jų – išventinti, kiti – dirbantys visu ar ne visu etatu. Jų pagrindinė užduotis – rūpintis dvasiniais ir sakramentiniais (religiniais) jūrininkų poreikiais. Uosto

³¹ Sampson et al., „Overstretched and under-resourced“, 880–881.

³² Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos...“, 133.

³³ Turgo et al., „Relying on the Kindness of Strangers“, 26.

³⁴ Pontifical Council, „Manual for chaplains“.

kapelionai savo tarnystę suvokia kaip tiesioginę pagalbą jūrininkams. Remdamiesi savo tikėjimu ir krikščioniškuoju *credo* – padėti svetimšaliams – jie siekia kurti bendrystės ir paramos atmosferą. Kapelionai, savanoriai ir jūrininkų centrų darbuotojai pabrėžia, kad jų veikla grindžiama nuoširdžiu noru pagelbėti jūrininkams. Jūrininkų centruose su jūrininkais užmezgamas ryšys, stiprinamas jų tikėjimas ir palaikoma dvasinė stiprybė. Kapelionai dažniausiai yra dvasininkai, bet jų darbą papildo ir kiti jūrininkų centrų darbuotojai bei savanoriai, kurie aktyviai prisideda teikiant sielovadinę pagalbą³⁵.

Jūrininkų sielovadininkai atlieka pastoracines funkcijas ir veiklas tam tikrose erdvėse – laivuose, uostuose, jūrininkų centruose ir jų apylinkėse. Simbolinės jūrininkų sielovadininkų bendruomenės kūrimas priklauso nuo kasdienės kapelionų, sielovadinės veiklos darbuotojų ir savanorių tarpusavio sąveikos. Sielovadininkų buvimas kartu su jūrininkais yra vienas iš jūrininkų bendruomenės kūrimo ir palaikymo būdų. Toks buvimas kartu pirmiausia reiškia spontaniškus pokalbius, užsimezgančius viešose laivų erdvėse. Šie pokalbiai dažniausiai susiję su praktine pagalba jūrininkams, pavyzdžiui, sprendžiant problemas dėl kultūriškai tinkamo maisto trūkumo, namų ilgesio ar pavojaus jausmo, taip pat padedant palaikyti ryšį su šeima, suteikiant prieigą prie interneto³⁶. Nors sielovadininkai ir jų talkininkai priklauso skirtingoms geografinėms vietoms, kasdienybėje jie dalijasi panašiais iššūkiais ir rutininėmis užduotimis. Kartais pagalbos rezultatai nėra akivaizdūs, tačiau vien jų buvimas uostuose, draugiškumas ir paslaugumas jūrininkams suteikia ramybės bei pasitikėjimo.

Jūrininkų sielovadininkai rūpinasi visų jūrininkų gerove, nepaisant tautybės ar tikėjimo. Jų misija – pritaikyti tikėjimą praktiškai, rūpinantis kitais ir teikiant tiek psichologinę, tiek dvasinę pagalbą. Sielovadininkai bendrauja su jūrininkais įvairiais religiniais ir psichologiniais klausimais, padeda, kai jiems sunku³⁷. Vis dėlto svarbu, kad sielovadininkai laikytųsi etikos principų – jie yra svečiai „namuose ir privalo vengti prozelitizmo formų ar kalbų, kurios kreiptų išskirtinai Dievop“³⁸. N. Turgo ir bendraautorių atliktas tyrimas³⁹ atskleidžia, kad jūrininkai sielovadininkus vertina kaip žmones, nuoširdžiai pasirengusius jiems padėti, dirbančius dėl bendro gėrio, o ne dėl asmeninės naudos, ir jaučiančius dėl šios pagalbos kylantį džiaugsmą. Sielovadininkų darbas su jūrininkais – tai praktinis tikėjimo vertybių įgyvendinimas, suteikiantis prasmę ir abipusę naudą.

Jūrininkų sielovados misija pasaulyje peržengia dvasinės tarnystės ribas⁴⁰. Sielovadininkai ir jų talkininkai padeda jūrininkams, atsidūrusiems nepažįstamoje šalyje,

³⁵ Turgo et al., „Relying on the Kindness of Strangers“, 23.

³⁶ Gilliat-Ray et al., „Here today, gone tomorrow“, 173.

³⁷ Sampson et al., „Overstretched and under-resourced“, 786; taip pat žr. Cadge et al., „Work of port chaplains“, 339–341.

³⁸ Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos raidos momentai“, 134.

³⁹ Turgo et al., „Relying on the Kindness of Strangers“, 25–26.

⁴⁰ Saulius Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos šiuolaikinės veiklos bruožai“, in *Krikščioniškosios teologijos, kultūros ir tradicijų versmės. Tiltai. Priedas: Mokslu darbai* 45 (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2014), 144.

kurioje jų laivas trumpam prisišvartavo. Pirmiausia jie siekia sukurti pasitikėjimo ir pagalbos atmosferą, nes praktinė pagalba įmanoma tik užmezgus pasitikėjimo ryšį. W. Cadge'o ir bendraautorių atliktas tyrimas atskleidė, kad jūrininkai kapelionus ir sielovadininkus vertina todėl, kad jie nuoširdžiai juos išklauso ir palaiko. Jūrininkai dažnai kreipiasi į kapelionus spręsdami konkrečias problemas, ypač susijusias su jų darbo ar gyvenimo laive sąlygomis. Sielovadininkai ir savanoriai jūrininkams tampa patikimais pašnekovais, galinčiais pasiūlyti tiek praktinę, tiek emocinę pagalbą. Tyrimai rodo, kad ši pagalba yra įvairialypė: SIM kortelių įsigijimas ar papildymas, nemokamas transportas į artimiausią prekybos centrą ar turistinius objektus, interneto prieigos suteikimas. Jūrininkų centruose dažnai teikiama galimybė nemokamai naudotis belaidžiu internetu, atsipalaiduoti poilsio zonose, žaisti stalo tenisą, biliardą ar kitus žaidimus. Kai kuriuose centruose yra koplyčios, baseinai ir krepšinio aikštelės. Be to, dauguma centrų Europoje, JAV, Kanadoje, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje siūlo nemokamus drabužius, vilnones kepures ir pirštines, dažnai paaukottus rėmėjų. Kapelionai, lankydami laivus, jūrininkams dažnai išdalina nemokamą skaitymo medžiagą, saldumynus ar higienos priemones. Jie taip pat padeda įsigyti pigesnių SIM kortelių ir vaistų, o kartais dovanoja kavos, sausainių, žiemą – šiltų drabužių⁴¹.

S. Gilliat-Ray ir bendraautorių kokybinis tyrimas parodė, kad kapelionai ir savanoriai padeda jūrininkams įveikti įvairius sunkumus – stresą, tinkamo maisto trūkumą, namų ilgesį. Sielovadininkai padeda jūrininkams palaikyti ryšius su šeima, perveža į centrus ir prekybos vietas, padeda emociškai susidoroti su svarbiais šeimos įvykiais – gimimu, vestuvėmis ar net artimųjų netektimi. Ilgos jūrininkų darbo sutartys gali trukti iki metų, todėl kapelionai dažnai susiduria su sudėtingomis istorijomis ir padeda spręsti ekstremalias situacijas, tokias kaip staigi ar įtartina mirtis laive. Kapelionai dažnai veikia kaip „greitosios medicinos pagalbos tarnyba“⁴², suteikianti visapusišką pagalbą bet kuriuo paros metu. Jie padeda jūrininkams palaikyti ryšį su išoriniu pasauliu, ypač tada, kai šie atsiduria svetimame uoste, kur reikia pasitikėjimo ir paramos. Sielovadininkų dėka jūrininkai turi į ką kreiptis pagalbos įvairiausiais klausimais, gali jausti emocinį ir praktinį palaikymą. Uostų parapijų kunigai bei kapelionai puikiai supranta sunkumus, su kuriais susiduria jūrose ir vandenynuose dirbantys žmonės, ir stengiasi patenkinti jų dvasinius poreikius. Jie yra pasiruošę išklausti jūrininkų problemas, padėti nelaimės metu, palengvinti bendravimą su šeimomis bei, esant reikalui, nukreipti jūrininkus į atitinkamas institucijas, kurios spręstų jų rūpesčius⁴³. Taip sielovadoje jungiasi dvasinė parama ir praktinė tarnystė. Vykdamt praktinę tarnystę galima plėtoti ir dvasinę, o vykdamt dvasinę – plėtoti praktinę.

Be to, sielovadininkai skatina religines praktikas, kurios jūrininkams gali padėti įveikti sunkumus. Atskyrimas nuo šeimos yra vienas sudėtingiausių jūrininkų darbo aspektų. Malda tampa jų sunkumų įveikos strategijos dalimi – tiek jų pačių malda, tiek

⁴¹ Cadge et al., „Work of port chaplains“, 329–330.

⁴² Gilliat-Ray et al., „Here today, gone tomorrow“, 176–177.

⁴³ Lileikis, „Jūrininkų sielovados misijos šiuolaikinės veiklos bruožai“, 134.

žinojimas, kad už juos meldžiasi artimieji, suteikia dvasinį palaikymą⁴⁴. H. Sampson ir bendraautorių tyrimas⁴⁵ parodė, kad tikėjimu grįstos praktikos, tokios kaip malda, meditacija ar pokalbiai, padeda jūrininkams išlikti atspariems. Tikėjimas jiems tampa apsaugos ir vidinės stiprybės šaltiniu, leidžiančiu lengviau pakelti nelaimingus atsitikimus bei įveikti kylančius iššūkius.

Praktikuoti tikėjimą laive jūrininkams nėra lengva, nes vienintelė privati erdvė – jų kajutė – taip pat nėra visiškai saugi. Šias erdves gali bet kada patikrinti viršininkai, muitinės ar imigracijos pareigūnai uostuose, o kartais – net kapitonas. Pasitelkiant sielovadą stengiamasi šią spragą užpildyti, jūrininkams suteikiama galimybė praktikuoti savo tikėjimą. Sielovadininkai ir savanoriai organizuoja Atgailos sakramento, šv. Mišių šventimą laive ar krante, jei to pageidauja jūrininkai. Be to, su jais jūrininkai gali pasikalbėti apie religiją, prašyti maldos ar kartu pasimelsti. Į jūrininkų sielovadą siekiama integruoti religinius ir dvasinius poreikius bei kitas gyvenimo sritis – materialinę, socialinę, fizinę ir psichikos sveikatą. Tai ypač svarbu tiems jūrininkams, kurių religinė tapatybė yra neatsiejama jų savimonės dalis. Dauguma jūrininkų yra kilę iš religingų šalių, pavyzdžiui, katalikų laivybos pramonėje ypač daug filipiniečių, jie sudaro apie trečdalį visų jūrininkų⁴⁶.

Sielovadininkai jungia sausumos ir jūros pasaulius, padeda atskleisti jūrininkų gyvenimo realijas vietos bendruomenėms ir skatina iniciatyvas, kurios stiprina ryšį tarp vietinių gyventojų ir atvykstančių jūrininkų. Dažnai uostamiesčių gyventojai nėra tiesiogiai susidūrę su jūrininkais arba turi ribotą supratimą apie jų kasdienybę, todėl sielovados veikloje svarbu integruoti jūrinę dimensiją į pakrančių vyskupijų ir parapijų gyvenimą⁴⁷. Pagrindinis integruotos sielovados tikslas – užtikrinti, kad žmonės neatsuktų nugaros jūrai ir jos žmonėms. Jūrininkų ir jų šeimų pastoracija yra esminė pakrančių parapijų veiklos dalis, per ją bendruomenė gali geriau suvokti jūros ir joje dirbančių žmonių rūpesčius ir problemas.

Sparčiai tobulėjant technologijoms, jūrininkų sielovadininkai susiduria su naujais iššūkiais, susijusiais su paramos jūrininkams teikimu. Laivai uostuose praleidžia vis mažiau laiko (ypač konteineriniai laivai), todėl jūrininkų galimybės išlipti į krantą ir pasinaudoti jūrininkų centrų paslaugomis yra labai ribotos. Todėl svarbu, kad sielovadininkai būtų lankstūs ir pasiruošę susitikti su jūrininkais ten, kur jie yra. Jūrininkai – įvairialypės asmenybės, vienu metu jie gali būti darbštūs šeimos žmonės ir turėti tam tikrų ydų. Pavyzdžiui, kartais jie kreipiasi į laivus lankančius sielovadininkus prašydamai nurodyti vietas, kur galima rasti prostitučių ar narkotikų, o retais atvejais net siūlo parduoti kvaišalus patiems sielovadininkams ar savanoriams. F. E. S. Montemaggi ir

⁴⁴ Cadge et al., „Work of port chaplains“, 330–332.

⁴⁵ Sampson et al., „Harmony of the Seas“, 293–294.

⁴⁶ Montemaggi et al., „Being There“, 25.

⁴⁷ Francesca Montemaggi, „Hospitality and compassion: the work and ethics of catholic chaplains supporting seafarers“, *Journal of Beliefs & Values* 39 (2018), 515, doi:10.1080/13617672.2018.1488468/; taip pat žr. Montemaggi et al., „Being There“, 14; Pontifical Council, „Manual for chaplains“.

bendraautorių tyrimas⁴⁸ rodo, kad tokie prašymai nėra dažni, tačiau vyriška aplinka ir tradicinės lyčių normos laivuose dažnai formuoja seksualizuotą požiūrį į moteris.

Sielovadininkų darbo aprašymai kartais užmaskuoja jų darbo sudėtingumą ir su tuo susijusią riziką. Uosto kapelionai, kaip ribinės profesijos atstovai, didžiąją savo veiklos dalį vykdo už uždarytų durų ar fiziškai sunkiai prieinamose vietose dėl įvairių reguliavimo ir biurokratinių apribojimų. Kapelionai turi spręsti daugybę iššūkių, susijusių su pavojinga pramonine aplinka, biurokratija ir praktiniais darbo aspektais. Pavyzdžiui, leidimų pateikti į uosto teritoriją įsigijimas dažnai yra tik pirmoji iš daugelio kliūčių. Be to, šiuolaikiniai uostai dėl savo dydžio iš kapelionų reikalauja gero fizinio pasirėngimo. Jie privalo išmanyti uosto teritorijos sveikatos ir saugos protokolus, kad apsisaugotų nuo pavojų, pvz., judančių kranų ar šakinių krautuvų. Kapelionai dažnai turi pėsčiomis ar automobiliu įveikti didelius atstumus, kad pasiektų reikiamus laivus, tai jų darbą daro fiziškai varginantį ir potencialiai pavojingą. Laipinimas į laivus taip pat kelia iššūkių – tam reikia fizinio judrumo, drąsos, gero pusiausvyros jautimo ir gebėjimo įveikti aukščio baimę. Tokios sąlygos rodo, kad jų darbas reikalauja ne tik atsidavimo ir profesionalumo, bet ir ypatingo atsargumo bei fizinio pasirėngimo, kad būtų galima efektyviai atlikti savo misiją⁴⁹.

Daugeliu atžvilgių vienatvė, pažeidžiamumas ir izoliacija būdingi tiek jūrininkams, tiek su jūrininkais dirbantiems sielovadininkams, nors jų priežastys skiriasi. Jūrininkai dažnai susiduria su šiais jausmais dėl savo darbo pobūdžio, o sielovadininkai – dėl darbo aplinkos ir santykinio jų veiklos trumpalaikiškumo. Laivai uostuose paprastai užsibūna trumpai, dažnai ne ilgiau kaip 24 valandas. Tai reiškia, kad uosto kapelionai ir kiti sielovadininkai dažnai dirba su žmonėmis, kurie „šiandien čia, o rytoj išvyksta“⁵⁰. W. Cadge ir bendraautorių tyrime pažymima, kad dauguma jūrininkų tik labai ribotą laiką gali bendrauti su sielovadininkais, o dažnai net nežino, ar jie apsilankys. Kai kurie jūrininkai mano, kad sielovadininkų darbas yra pasenęs arba skirtas vien religingiems žmonėms, todėl jų veikla gali būti vertinama skeptiškai⁵¹.

Šiame darbe iššūkių taip pat kelia kalbiniai barjerai. Anglų kalba yra tarptautinė jūrininkų kalba, tačiau daugeliui sielovadininkų ji nėra gimtoji, todėl komunikacija reikalauja abiejų pusių pastangų. Be to, sielovadininkai gali būti sutikti šaltai ar net atstumti, ypač moteris, kurios dažniau nei vyrai susiduria su atmetimu. Kita vertus, S. Gilliat-Ray ir bendraautorių tyrimas parodė, kad moterimis sielovadininkėmis jūrininkai dažnai pasitiki tada, kai kalbama apie šeimos, santykių sunkumus, patirtą smurtą ar psichikos sveikatos problemas⁵².

Sielovadininko darbe susiduriama su kraštutinumais: nuo fizinių pavojų, susijusių su įlaipinimu į laivą, iki monotoniškumo. Dienos rutina – lankytis laivuose, kartoti

⁴⁸ Montemaggi, „Hospitality and compassion“, 502.

⁴⁹ Gilliat-Ray et al., „Here today, gone tomorrow“, 173.

⁵⁰ Ibid., 175.

⁵¹ Cadge et al., „Work of port chaplains“, 330–331.

⁵² Gilliat-Ray et al., „Here today, gone tomorrow“, 185–186.

tuos pačius veiksmus ir pokalbius – gali būti varginanti, o apsilankymai ne visada duoda tiesioginių rezultatų. Tokiais atvejais sielovadininkai turi pasikliauti tikėjimu ir viltis, kad jų pastangos buvo reikalingos, net jei iš karto tai neįjuntama. Sielovada apima asmenų dvasinį gydymą ir globą, tad norėdami atgauti emociją ir dvasinę pusiausvyrą ir patys sielovadininkai kartais turi ieškoti paramos. Jie susiduria su įvairiais fiziniais, emociniais, dvasiniais ir finansiniais iššūkiais, todėl jų darbas reikalauja tiek profesinio pasirengimo, tiek atsparumo⁵³. Taigi jūrininkus ir sielovadininkus sieja bendri išgyvenimai – vienatvė, pažeidžiamumas ir izoliacija.

Išvados

Jūrininkų sielovadoje atskleidžia tiek Bažnyčios pastoracinės misijos gylis, tiek išskirtiniai sielovados iššūkiai. Jūrininkų problemų analizė rodo, kad jų darbas yra ne tik pavojingas ir fiziškai alinantis, bet dažnai siejamas ir su emociniu stresu, socialine izoliacija bei šeimių santykių trikdžiais. Jūrininkai susiduria su vienatve, depresija, priklausomybėmis, išnaudojimu ir mobingu. Izoliuota darbo aplinka ne tik riboja galimybes spręsti emocines problemas, bet ir komplikuoja jų dvasinius poreikius. Šie iššūkiai stipriai veikia jūreivių psichinę sveikatą bei gyvenimo kokybę, todėl reikalauja išskirtinio sielovadininkų dėmesio.

Sielovados samprata ir reikšmė yra glaudžiai susijusi su krikščioniškos meilės principais. Šios tarnystės pagrindas yra Jėzaus Kristaus kaip Gerojo Ganytojo, rodančio rūpestį žmonių dvasiniais ir materialiniais poreikiais, pavyzdys. Sielovados funkcijos – gydymo, palaikymo, dvasinio vadovavimo ir susitaikymo – ne tik padeda jūrininkams spręsti krizes, bet ir stiprina jų tikėjimą bei atsparumą. Sielovadininkai skatina juos įsitraukti į dvasinį gyvenimą, stengiasi mažinti socialinę atskirtį, prisideda prie psichologinio stabilumo. Padėdami jūrininkams sielovadininkai turi sugebėti valdyti ir įveikti įvairius fizinius, emocinius, dvasinius bei finansinius iššūkius, pvz., įvairias biurokratinės priežastis, trukdančias susitikti su jūrininkais, kalbos iššūkį, susidūrimą su ydingais jūrininkų potraukiais ir norais.

Sielovadininkų darbo iššūkių analizė pabrėžia praktinius sunkumus – trumpą laivų buvimą uostuose, kultūrinius skirtumus, kalbos barjerą ar fizinius darbo iššūkius. Be to, sielovadininkams dažnai tenka susidurti su jautriomis situacijomis, pvz., jūrininkų santykių problemomis, mirtimi ar nelaimėmis laivuose. Sielovada reikalauja tiek empatijos, tiek profesionalumo, o patys sielovadininkai neretai susiduria su vienatve ir emociniu išsekimu.

Apibendrinant galima teigti, kad jūrininkų sielovada yra viena esminių Bažnyčios misijos dalių, per ją siekiama atliepti šios profesinės grupės dvasinius, emocinius ir socialinius poreikius. Jos reikšmė, ypač Lietuvos kontekste, nuolat auga, o sėkmingai

⁵³ Jibiliza, „Evolution of Pastoral Care Ministry“, 12–13.

vykdomos iniciatyvos rodo, kad tinkamai koordinuota ir profesionali sielovada gali labai pagerinti jūrininkų gyvenimo kokybę. Atsakas į neatidėliotinus jūrininkų poreikius ir konkrečias situacijas laikomas vienu iš esminių krikščioniškosios meilės elementų.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Biblija, arba Šventasis Raštas*. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2000.
2. Cadge, Wendy, Nelson Turgo, Sophie Gilliat-Ray, Helen Sampson ir Graeme Smith. „The work of port chaplains: views from seafarers served“. *Journal of Contemporary Religion* 38 (2023): 325–34. doi:10.1080/13537903.2021.1986311/.
3. Dirk, Abel ir Thomas Meurer. „Towards new shores or back to the roots?“ *Automatisierungs-technik* 70 (2022): 403–405. doi:10.1515/auto-2022-0051/.
4. Gilliat-Ray, Sophie, Graeme Smith, Wendy Cadge, Helen Sampson ir Nelson Turgo. „Here today, gone tomorrow’: the risks and rewards of port chaplaincy“. *Journal of Beliefs and Values* 44 (2022): 173–187. doi:10.1080/13617672.2022.2039982/.
5. Haines, Jeff. „A Biblical Foundation To Pastoral Care“. *Ecumenical Institute of Distance Theological Studies* (2011). Žiūrėta 2024 m. spalio 24 d. https://www.academia.edu/3352125/A-Biblical_Foundation_to_Pastoral_Care/.
6. Jibiliza, Xolisa. „The Evolution of Pastoral Care Ministry through the Ages“. *Pharos Journal of Theology* 102 (2021): 1–14. doi:10.46222/pharosjot.10211/.
7. John Paul II. „Apostolic Letter „Motu Proprio“ *Stella Maris* On the Maritime Apostolate“. *The Holy See*. Žiūrėta 2024 m. spalio 12 d. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_17031999_stella-maris.html/.
8. Kišinevskij, Denisas. „Jūrinė Lietuva: kaip kūrėsi Lietuvos laivynas ir ar jis turi ateitį?“ *LRT*. Paskelbta 2021 m. liepos 25 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1455373/jurine-lietuva-kaip-kuresi-lietuvas-laivynas-ir-ar-jis-turi-ateiti/>.
9. Lileikis, Saulius. „Multikultūrinė jūrininkystė ir altruizmas: metodologiniai parametrai“. *Tiltai* 2 (2008): 45–59.
10. —. „Jūreivystės studentų vertybinis santykis su jūra: fenomenologiniai kontūrai“. *Acta paedagogica Vilnensia* 24 (2010): 139–149.
11. —. „Jūrininkų sielovados misijos teorinė bazė“. *Tiltai. Priedas: Mokslo darbai* 41 (2010): 128–142.
12. —. „Jūrininkų sielovados misijos raidos momentai“. In *Krikščioniškosios vertybės kultūros ir istorijos kontekste. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai* 43, 135–145. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2012.
13. —. „Jūrininkų sielovados misijos šiuolaikinės veiklos bruožai“. In *Krikščioniškosios teologijos, kultūros ir tradicijų versmės. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai* 45, 133–149. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2014.
14. —. „Jūrų lyderystės socialinis dėmuo: jūrininkų požiūris vienų į kitus“. *Socialinis ugdymas* 57 (2022): 76–85.
15. —. „Vienatvės kaip psichologinės problemos jūrų versle teocentrinis įprasminimas“. *Logos* 111 (2022): 37–44.
16. Magezi, Vhumani. „Reflection on pastoral care in Africa: Towards discerning emerging pragmatic pastoral ministerial responses“. In *Luce Verbi* 50 (2016): 1–7. doi:10.4102/ids.v50i1.2130/.
17. Montemaggi, Francesca. „Hospitality and compassion: the work and ethics of catholic chaplains supporting seafarers“. *Journal of Beliefs & Values* 39 (2018): 502–515.
18. Montemaggi, Francesca, Stephen Bullivant ir Maureen Glackin. „*Being There*“: *How Catholic chaplains support seafarers in the UK*. London: St Mary’s University, 2018.

19. Pontifical Council for the Pastoral Care of Migrants and Itinerant People. *Manual for chaplains and pastoral agents of the apostleship of the sea*. Vatican City, 2007. Žiūrėta 2024 m. lapkričio 12 d. https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/pom2008_106-suppl-II/rc_pc_migrants_pom106-suppl-II_manual-aos-en.html/.
20. Pope Pius XII. „Apostolic Constitution *Exsul Familia Nazarethana*“. *The Holy See*. Žiūrėta 2024 m. balandžio 10 d. <https://www.papalencyclicals.net/pius12/p12exsul.htm/>.
21. Sąlyga, Jonas ir Algirdas Juozulynas. „Association between environment and psycho-emotional stress experienced at sea by Lithuanian and Latvian seamen“. *Medicina* 42 (2006): 759–769.
22. Sąlyga, Jonas, Geriuldas Žiliukas ir Ingrida Bakaitė. „Lietuvos jūrininkų, dirbančių jūroje, gyvenimo kokybės analizė“. *Sveikatos mokslai* 21 (2011): 22–26.
23. Sampson, Helen ir Neil Ellis. „Stepping up: the need for proactive employer investment in safeguarding seafarers’ mental health and wellbeing“. *Maritime Policy and Management* 48 (2021): 1069–1081. doi:10.1080/03088839.2020.1867918/.
24. Sampson, Helen, Nelson Turgo, Wendy Cadge, Sophie Gilliat-Ray ir Graeme Smith. „Harmony of the Seas?: Work, faith, and religious difference among multinational migrant workers on board cargo ships“. *Ethnic and Racial Studies* 43 (2020): 287–305. doi:10.1080/01419870.2020.1776362/.
25. Sampson, Helen, Nelson Turgo, Wendy Cadge, Sophie Gilliat-Ray ir Graeme Smith. „‘Overs-tretched and under-resourced’: the corporate neglect of port welfare services for seafarers“. *Maritime Policy and Management* 50 (2023): 876–888. doi:10.1080/03088839.2022.2084788/.
26. Sampson, Helen. „Introduction. The World of the Seafarer: Qualitative Accounts of Working in the Global Shipping Industry“. *WMU Studies in Maritime Affairs Springer* 9 (2020): 1–5.
27. —. „The Rhythms of Shipboard Life: Work, Hierarchy, Occupational Culture and Multinational Crews“. *WMU Studies in Maritime Affairs Springer* 9 (2020): 87–98.
28. Sliškovic, Ana ir Ariana Juranko. „Dual life of seafarers’ families: descriptive study of perspectives of seafarers’ partners“. *Community, Work & Family* 22 (2019): 629–646. doi:10.1080/13668803.2019.1579172/.
29. Smith, Graeme, Nelson Turgo, Wendy Cadge, Sophie Gilliat-Ray ir Helen Sampson. „A working theology: an evaluation of the popular beliefs of Roman Catholic Filipino seafarers“. *Practical Theology* 14 (2021): 506–517. doi:10.1080/1756073X.2021.1951945/.
30. Šeškevičius, Arvydas ir Žaneta Valiulienė. „Dvasingumo raiška paliatyviojoje priežiūroje“. *Sveikatos mokslai* 21 (2011): 109–114.
31. Turgo, Nelson, Wendy Cage, Sophie Gilliat-Ray, Helen Sampson ir Graeme Smith. „Relying on the Kindness of Strangers: Welfare-Providers to Seafarers and the Symbolic Construction of Community“. *Journal of Contemporary Ethnography* 55 (2022): 1–26. doi:10.1177/08912416221092001/.
32. Vasiliauskaitė, Aušra. „Sielovada šv. Benedikto reguloje (I)“. *Soter* 38 (2011): 29–40.
33. Vlachos, Ilias, Angelos Pantouvakis ir Maria Karakasnaki. „Determinants and stressors of seafarers’ job satisfaction: evidence from a global survey“. *Maritime Policy & Management* 51 (2022): 1–21. doi:10.1080/03088839.2022.2118884/.

Gauta: 2024 11 19
Parengta: 2025 02 13

Remigijus OŽELIS
Klaipėda University, Lithuania

Saulius ŠIAUČIŪNAS
Klaipėda University, Lithuania

PASTORAL CARE FOR SEAFARERS AND ITS CHALLENGES IN THE CONTEXT OF THE CHURCH'S PASTORAL MISSION

S u m m a r y

Pastoral care, defined as the Church's participation and actions aimed at proclaiming the Word of God and offering saving grace, especially to those facing various difficulties and complex spiritual situations, also encompasses seafarers. The seafaring profession is described as one of the most challenging, involving prolonged separation from family, emotional stress, physical dangers, and social isolation. While often romanticized, the reality is that seafarers face significant psychological and social issues such as loneliness, depression, and addictions. The environment aboard ships is ill-suited to their spiritual and emotional needs, and the demanding working conditions negatively affect their mental health. This article examines the significance and specificities of pastoral care for seafarers, highlighting its importance in enhancing their quality of life. The role of pastoral care is crucial in helping seafarers overcome challenges. Pastoral caregivers act as intermediaries between the worlds of sea and land, providing both practical and spiritual support. They assist seafarers in maintaining connections with their families, organize religious rituals, and offer emotional support. Additionally, seafarers' pastoral care includes various functions such as healing, spiritual guidance, reconciliation, and support. These services are particularly significant due to the isolation seafarers experience and their limited opportunities to participate in community life. The article also discusses the challenges faced by pastoral caregivers for seafarers, including limited time in ports, cultural differences, and practical difficulties. It emphasizes that pastoral care should be implemented in contexts tailored to the needs of seafarers and aligned with the Church's mission. In Lithuania, seafarers' pastoral care is still in its early stages; however, the development of successful initiatives indicates that its importance continues to grow. By presenting the concept and significance of seafarers' pastoral care and addressing the challenges faced in this field, the article aims to shed light on the realities and particularities of pastoral work with seafarers.

KEYWORDS: pastoral care for seafarers, pastoral activity, psychological and spiritual support, isolation and social integration, mission of the Church.

Remigijus OŽELIS – teologijos mokslų daktaras, Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Jono Pauliaus II krikščioniškųjų studijų centro profesorius. Klaipėdos licėjaus ir Švėkšnos „Saulės“ gimnazijos tikybos mokytojas ekspertas. Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys. Paskelbė daugiau kaip 50 mokslo publikacijų. Mokslinių interesų sritys: Šventojo Rašto teologija, religinė simbolika, religinis ugdymas ir dvasingumas. El. paštas remigijuso@gmail.com.

Remigijus OŽELIS – doctor in theology, is a Professor at John Paul II Centre for Christian Studies at the Faculty of Social Sciences and Humanities at Klaipėda University, Lithuania. He is school religion teacher-expert at Klaipėda Lyceum and Švėkšna “Saulė” Gymnasium; member of Lithuanian Catholic Science Academy. He has published over 50 scientific articles. Research interests: theology of the Holy Scriptures, Christian symbolism, spiritual counseling. E-mail remigijuso@gmail.com.

Saulius ŠIAUČIŪNAS – Jono Pauliaus II krikščioniškųjų studijų centro Dvasinio konsultavimo ir asistavimo magistrantūros studijų absolventas. Jūrų kapitonas. Dvasinis konsultantas, geštalto terapijos praktikas. Darbo sritis: psichoterapija, psichologinis konsultavimas. El. paštas kapitonas.saulius@gmail.com.

Saulius ŠIAUČIŪNAS is a graduate of the Master's program in Spiritual Counseling and Assistance at the John Paul II Centre for Christian Studies. He is a sea captain, spiritual counselor, and Gestalt therapy practitioner. His areas of work include psychotherapy and psychological counseling. E-mail kapitonas.saulius@gmail.com.